

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Жулиета Иванова Савова

за дисертационен труд на

Мариана Иванова Минчева – Ризова

на тема:

МОДЕЛИ ЗА СЕКСУАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ НА УЧЕНИЦИ ОТ VI-VII клас

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“,
в област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.2. Педагогика,
научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика“.
Научен ръководител проф. д-р Иван Иванов

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Мариана Иванова Минчева – Ризова е родена на 14 май 1962. Притежава документ за висше образование в две специалности – педагогика и философия, както и документ за магистър по педагогика. Професионалната и реализация като учител по философия, естетика, психология, етика, философия на правото, логика в СОУ „Г. Милев” – Варна е в продължение на 10 години, от 1987 г. е хоноруван асистент по дидактика в ШУ “Епископ Константин Преславски”, а от 1996 е главен асистент по педагогика в ШУ „Епископ Константин Преславски“, ДИКПО – Варна с основни отговорности за организиране и провеждане на квалификационни курсове за учители, възпитатели, педагогически съветници и директори на училища, ръководство на семинарни занятия и разработване на програми в областта на квалификацията на педагогически кадри. Мариана Минчева-Ризова притежава и богат опит в разработването на програми и учебни пособия за нуждите на средното образование.

Собствено професионалната и квалификация е свързана с придобити II професионално-квалификационна степен през 1993 г. в ИПКУ „Д-р Петър Берон”- Варна и I професионално-квалификационна степен в ЦИУРК - София през 1994. Минчева-Ризова преминава и през едномесечна специализация в Брадфорд (Англия) по проблемите на социалната работа с млади хора, организирана от Bradford Youth & Community Education Service (UK).

Мариана Минчева – Ризова има почти 2000 часа обучение в специализирани курсове за обучение, осъществени във високопрестижни европейски и международни образователни институции и университети, вкл. и в САЩ, които са свързани с изключително важни в сферата на научното и професионалното и развитие области – философия за деца, гражданско, здравно и интеркултурно образование, права на детето, превенция на домашното насилие, както и равенство между половете в професионалното образование.

От 1996 г. досега работата и по проекти е изключително активна и впечатляваща – участие в 9 международни и национални проекти, вкл. и проекти по важни европейски програми. През настоящата 2014 г. Мариана Минчева-Ризова участва в мащабния с европейско финансиране проект по оперативната програма «Развитие на човешките ресурси» за обучение на педагогически специалисти за превенция на училищното насилие, агресията и други негативни прояви (BG051 PO001-3.1.03-0001).

2. ПРОФЕСИОНАЛНА И ПУБЛИКАЦИОННА АКТИВНОСТ

По проблемите на дисертационното изследване Мариана Минчева-Ризова е автор на методическо ръководство – «Развитие на умения за междуполово разбирателство». Варна, 2006, както и на 7 статии в научни сборници и национални списания, сред които и списание „Педагогика”¹⁴ Това далеч надхвърля изискванията за брой публикации за нуждите на придобиване на образователна и научна степен „доктор” и е свидетелство за активното и присъствие в професионалния и научен живот.

3. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

Предвидените процедури по записване, обсъждане и обявяване на официална защита на дисертационния труд на 12.12.2014 г. са спазени. Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на заседание на катедра „Педагогика и управление на образованието” при Педагогическия факултет на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски”, проведено на 15.09.2014г.

4. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД И АВТОРЕФЕРАТА

Дисертационният труд е разработен във впечатляващия обем от 305 страници, които включват както текстовата част – 294 страници, така и библиографията от общо 194 източника на кирилица и латиница. Допълнително са представени приложения от 144 страници под формата на отделно книжно тяло. Използвани са 43 диаграми и 41 таблици за графично представяне на резултатите.

Трудът е структуриран в УВОД, ТРИ ГЛАВИ и ЗАКЛЮЧЕНИЕ. Първата глава е посветена на пола и сексуалността в рефлексивността на човека. Втората глава е фокусирана върху основни въпроси на пола и образованието, а третата глава представя модела за сексуално образование, насочен към развитие на умения за междуполово разбирателство на учениците от VI -VII клас. В нея приоритетно са разгледани няколко групи умения: умения за ориентиране в метапознанието за пола; изграждане на позитивна Аз-концепция на основата на половата принадлежност и групата на социалните умения. Цялата изследователска част е представена в тази глава, като графичното представяне на основни резултати съдейства не само за по-добра четивност и визуалност, но и потвърждава уменията на авторката да организира и представя акцентите в изследователските резултати и в разнообразен и подходящ формат.

Мариана Минчева- Ризова определя сексуалното образование на учениците в българското училище като обект на своето дисертационното изследване, а идентифицираните модели за сексуално образование на учениците от VI-VII клас конструират границите на изследователския предмет.

Авторката формулира пет основни изследователски задачи, осъществяването на които не само съдейства за очертаване динамиката на

сексуалното образование в исторически план, на неговото съвременно състояние в съдържателен план, но и води до диагностициране на основни дефицити и затруднения в тази значима област. Избраната ориентация и помага да създаде, тества и предложи интегративен модел за развитие на уменията на учениците от селектираната възрастова група – 6 и 7 клас за междуполово разбирателство. Основната хипотеза е много добре формулирана и е убедително подкрепена от изследователските резултати.

В обобщен план може да се твърди, че Мариана Мончева-Ризова е избрала проблематика и разработила тема, която по значимост далеч надхвърля рамките на обучението и образованието.

За нуждите на дисертационното проучване авторката анализира широка гама академично ориентирани литературни източници, публикувани изследвания, като обогатява своята изследователска база с професионално дълбоки и компетентни анализи на образователни програми, методически ръководства, учебни помагала. Мариана Минчева-Ризова упражнява същата отговорна професионална рефлексия и по отношение на съществуващите образователни практики, и както справедливо отбелязва, въпреки теоретичната насоченост на дисертационния труд, в дълбоката си същност и послания, той е е практически осмислен и прагматично видян още във фазата на неговото планиране и първоначален дизайн.

В емпирично-изследователската част на труда авторката предлага многопластов сравнителен анализ, в хода на който едновременно с резултатите от експериментално насоченото проучване с предварително определени контролни и експериментални групи момичета и момчета в 6 и 7 клас (ЕГ – 48 ученика и КГ – 54 ученика), се представя диагностичната картина на комплексните умения на учениците в избраната област, като се проследява внимателно и тяхната динамична промяна. Тестовата батерия, анкетното проучване, въпросниците за самооценяване и наблюдение са само част от използваните изследователски инструменти, които позволяват на Мариана Минчева-Ризова да конструира вече отбелязания като най-сериозен принос значим образователен модел за развитие на уменията на ученици от 6 и 7 клас за междуполово разбирателство. Предложеният модел интегрира

философски, социо-културни и психологически познания за пола и сексуалността. Неговото апробиране и устойчивите резултати и промени, до които води, позволява да се формулират изводи относно успешното му прилагане както в рамките на задължителното обучение, така и в условията на свободноизбираемата подготовка и извънкласната и извънучилищната дейности. С това на практика моделът придобива универсално значение и приложимост, а приносът на авторката в този план следва да бъде оценен изключително високо.

В процеса на разработване на теоретичните основания на своя дисертационен труд авторката показва убедителни професионални умения за привличане и използване на различни подходи, за анализ на съществуващи разнородни по съдържание и функции ресурси, професионално добро познаване на значими документи и публикации на национално, европейско и надевропейско равнище, задълбочена рефлексия върху функциониращите практики. Мариана Минчева-Ризова интегрира успешно теоретични и изследователски ресурси, изяснява основни понятия и внася систематичност, която е особено полезна в следващите стъпки на осъществяване на емпиричната част от изследването и обосноваване на значимостта на предложения модел. Използваните методи и процедури позволяват идентифицираните на теоретично равнище проблеми да се осмислят от гл.т. на тяхната многоаспектност и взаимна обвързаност.

Дисертационният труд е оригинално дело на автора.

Езикът на дисертационния труд е академичен, стилът – подобаващ за този тип разработки. Структурата на дисертационния труд е много добре организирана, а направените изводи и препоръки са подкрепени с теоретични и емпирично изведени доказателства.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и съответства на изискванията.

5. ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД И ПРИНОСИ

Основните постижения в дисертационния труд и приносните моменти в него могат да се систематизират по следния начин:

- избрана е изключително актуална и значима за теорията и практиката на съвременното образование и обучение изследователска проблематика;

- успешно са интегрирани и анализирани съществуващи научни подходи, концепции, школи и авторски концепции с многопластов и многоравнищен характер;
- подходящо са формулирани целта, обекта и предмета на изследването;
- изследователската хипотеза добре формулирана и успешно доказана;
- интегрирани са различни изследователски методи и процедури;
- специално внимание е отделено на конструктивно-критичен анализ на нормативни документи и методически решения като част от съществуващите образователни практики в сферата на сексуалното образование, здравето и гражданското възпитание;
- обоснован и успешно приложен е силно необходим за практиката на съвременното образование у нас модел за развитие на уменията на ученици от 6 и 7 клас за междуполово разбирателство;

Приносите могат да се групират в две основни групи съобразно с тяхната приложност и полезност.

Приложността се измерва чрез институционалната пригодност и гъвкавата приложимост на обоснования модел, а полезността се измерва с теоретическата и практическата му функционалност.

Приносите съответстват на съдържанието на разработката и отразяват обективно постигнатото от докторанта. Те също могат да се конкретизират на теоретично и практическо равнище:

1. Осъществен е многоаспектен теоретически анализ на категориите пол и сексуалност за нуждите на половото възпитание и образование на 13-14-годишните ученици.

2. Анализирани са целите, методологическите и методическите рамки и съдържание на широко използвани програми за сексуално образование от гледна точка на възможностите им да удовлетворяват потребностите на психосексуалното и половоролево развитие на учениците.

3. Обоснована и доказана е необходимостта от формиране и усъвършенстване на специфична група преносими умения за междуполово разбирателство между учениците, които имат интердисциплинарна насоченост и характер.

Приносите на практическо равнище са:

1. Убедително обоснован, експериментиран и апробиран е иновативен модел за гъвкаво по своята организация и интегративно и интерактивно по съдържание и технология на осъществяване обучение на ученици от VI-VII клас за развитие на комплексни умения за междуполово разбирателство.

5. Постигната теоретична и методическа осигуреност за устойчиво функциониране на създадения модел чрез създаване на обучителен пакет – ръководство „Умения за междуполово разбирателство” и възможности за квалификация на учителите за работа в условията на разработения модел и специално създадените за неговите нужди методически разработки.

6. БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Обемът на дисертационния труд и многопосочността на анализите и свързаните с тях подходи затруднява на места следването на авторската логика. При бъдещо публикуване на труда могат да се направят редакционни промени, които да доведат до свиване на обема и изчистване на ненужна многопосочност.

2. Дисертацията няма отделно изведено съдържание.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Оценявайки много високо дисертационния труд и подкрепяйки приносите в него, основани на показаното от авторката задълбочено познаване на същностни проблеми на сексуалното образование, на съществуващи тенденции и възможни посоки за усъвършенстването му, както и отчитайки авторското перспективно мислене, уменията за изследване, анализиране и обосноваване на конструктивни варианти на промени и работещи решения за българската образователна действителност, предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР” на Мариана Минчева-Ризова.

5.11.2014

Рецензент: доц. д-р Жулиета Савова